

A tapasztalatalapú, realizztikus képzések helye és szerepe napjaink katonai és rendvédelmi kiképzési rendszerében

Bevezetés

Napjaink intenzív és dinamikus biztonsági környezete, a kihívások, kockázatok, fenyegetések kezelése, az azokra adott válaszok megkövetelik a korszerű, jól felszerelt és jól képzett fegyveres erők és rendvédelmi szervek létrehozását és fenntartását. A szervezetek alapjait a képzett, széleskörűen felkészített egyének képezik, akik korszerű fegyverzettel, technikai és egyéb felszereléssel, megfelelő irányítás mellett képesek magas színvonalon, nagy hatékonysággal ellátni feladataikat. Bár az igény és az alapvető összetevők megfogalmazása egyszerű, a megvalósítás és a működtetés útja bonyolult és rögzös. Talán nem is kell részletezni, hogy mennyi tudomány, elméleti és gyakorlati tudás, tapasztalat szükséges ehhez, a gazdasági háttérrel nem is beszélve, amely elengedhetetlen.

Tanulmányomban ennek az összefüggő rendszernek csak a szakmai képzési összetevőjére szeretnék fókuszálni egy realizztikus, tapasztalatalapú tréningrendszer elméleti és gyakorlati lehetőségeinek áttekintésével, valamint helyének, szerepének a katonai és rendvédelmi képzések területén belüli feltérképezésével. Ehhez a szakmai képzési rendszerhez szükségszerűen újszerű képzési szemlélet is tartozik. Azt azonban meg kell jegyezni, hogy – megítélésem szerint – ez a rendszer nem feltétlenül új dolgokat hozott létre, hanem a meglévőket strukturálta át az eddiginél nagyobb hatásfokú, gyorsabban és mélyebben átadható és elsajátítható rendszerré.

Különleges művelési területen eltöltött éveim alatt különböző beosztásokban, főleg kiképzőként szerzett tapasztalataim alapján munkatársaimmal számos problémára mutatunk rá a képzések (alaptanfolyamok, különböző szintű továbbképzések, tanfolyamok, speciális tréningek) hatékonyságát illetően. Kritikánknak, amelyet gyakran saját magunk vonatkozásában is megfogalmaztunk, természetesen a lehető legkonstruktívabb célja volt: a rendszer hatékonyságának növelése a képzés minden szegmensében.

Gyakorló instruktorként számos különböző szintű foglalkozást, tanfolyamot terveztem, szerveztem, valamint az előkészítésükben és végrehajtásukban is aktívan közreműködtem, ideértve természetesen az elméleti és gyakorlati oktatást is. Nem egy alkalommal szembesültem az évek alatt azzal, hogy amennyiben minden eszköz, anyagi és technikai háttér a rendelkezésünkre is állt, továbbá komoly felkészültséggel rendelkező, tapasztalt oktatók, kiképzők tartottak foglalkozásokat, mégis maradt hiányérzetünk a hatékonyságot illetően. Ez az érzés egyes célcsoportok, különleges felkészítések (például békeművelési célfelkészítések részeként végrehajtott taktikai-önvédelmi tréningek) esetén még markánsabban jelent meg és ösztönzött minket további gondolkodásra. Továbbá szintén

serkentőleg hatott ránk e témában számos külföldi példa, amelyeket vagy személyes részvétel útján, közvetlenül, vagy különböző szakirodalmakból, közvetve ismertünk meg.

Elsőként azonban a negatív jellemzőket kellett megfogalmazni, amelyek külön-külön vagy együttesen megjelenve okoztak nehézségeket, és amelyeket mindenképpen el kellett hárítanunk a lehető legpontosabb megoldásokkal. A legnagyobb problémának azt láttuk, hogy a rendvédelmi és katonai szervek tagjai egyes (fő vagy kiegészítő) képzési területeken elsajátított elméleti és gyakorlati ismereteiket, a tanult technikákat, eljárásokat nem mindig tudták „élesben” alkalmazni. Instruktorkollégáimmal ennek számos részelemét igyekeztünk feltárni – ezeket az alábbi pontokban foglalom össze, és természetesen a későbbiekben részletesen tárgyalom:

- a komplexitás mint alapelv a gyakorlatban nem érvényesül a képzés minden fázisában;
- a fókuszban nem a szituáció és annak megoldása áll;
- realisztikus környezet hiánya;
- a tapasztalatok adaptálásának hiányosságai (ideértve az azonnali visszacsatolás hiányát vagy hiányosságait);
- az innovatív szemléletmód nem megfelelő szintje;
- a gyakorlatok intenzitásának nem megfelelő (jellemzően alacsony) szintje;
- az egyéni („egyes harcos”) képességek kialakítása, fejlesztése, rendszerbe foglalása több esetben hiányos, így ez már negatív hatást gyakorol a párban, kis csoportban vagy különböző kötelekszinthen végrehajtott feladatokra;
- a tréningek rendszertelensége és időtartamának rövidegsége.

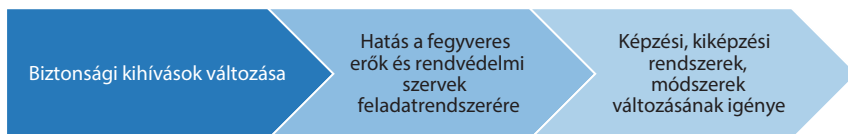
A helyzet megoldásaként a hatékonyság érdekében a tapasztalat alapú, valóságos, szituációs tréningek képzési rendszerbe történő bevezetését és integrálását képzeltük el, amely eddigi tapasztalataink alapján beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Mint arra már néhány bekezdéssel korábban utaltam, ez nemcsak magát a képzést jelenti, hanem azt az innovatív, összetett szemléletmódot, amellyel az ezt vezető, irányító kiképzőknek, oktatóknak rendelkezniük kell.

Szituációs élményen keresztül tapasztalatok szerzésében közreműködni, de legfőképpen a tapasztalatok felismerését és helyes feldolgozását segíteni, valamint a szituációk megoldásra megfelelő útmutatást adni nem kis felelősség. Az általam bemutatni kívánt tréningrendszer nagy hatékonysággal, gyorsan, a fenti hiányosságok kiküszöbölésével adja át az ismeretanyagokat, azonban ehhez legelőször a képzésért felelős szakemberek és vezetők egységes szemléletmódjára van szükség, amely kulcsfontosságú a rendszer működtetésében.

Tanulmányom révén elsősorban a rendvédelmi és katonai szervezeteknél dolgozó kiképző, oktató kollégáimmal szeretném megosztani tapasztalataimat, az általam is képviselt szemléletmódot, folyamatosan szem előtt tartva, hogy a dinamikusan változó biztonsági környezet dinamikusan fejlődő képzési elgondolásokat, folyamatos fejlesztéseket kíván.

Tapasztalatszerzés komplex szituációs gyakorlatok során, realisztikus körülmények között

A tapasztalat alapú, realisztikus képzés rendszerének áttekintése előtt szeretnék néhány gondolatot megfogalmazni arról, hogy mi indokolja ennek igényét és létjogosultságát. A biztonsági kihívások változásának részletes elemzése nem feladata a tanulmánynak, azonban annak az egyértelmű összefüggésnek a megemlézése szükséges, amely összekapcsolja a változásokat a kiképzési rendszer és a képzési módszerek folyamatos felülvizsgálatának és aktualizálásának igényével (1. ábra), valamint azzal, hogy ezek a gyors változások rendkívül gyors reakciókat igényelnek ezen a területen is.

1. ábra: Biztonsági kihívások hatásának folyamata képzési, kiképzési rendszerekre és módszerekre

Forrás: a szerző szerkesztése

A fenti, egyszerűsített folyamatábra természetesen helytálló volt korábbi évtizedekben, sőt évszázadokban is, azonban a tér és az idő „összesűrűsödése” miatt a hatások sokkal gyorsabban érvényesülnek, mint korábban, így olyan képzési, kiképzési rendszereket kell bevezetni, olyan módszereket kell alkalmazni a fegyveres erők és rendvédelmi szervek felkészítésében, amelyek a lehető leggyorsabban, leghatékonyabban teszik lehetővé a tapasztalatok adaptálását, valamint a feladathoz szükséges képességek, készségek és ismeretek elsajátítását, a valós helyzetben, lehető legnagyobb hatásfokkal történő alkalmazását. Egyszerűen megfogalmazva, olyan módszereket kell fejlesztenünk és alkalmaznunk, amelyek a lehető leggyorsabban követik a kihívásokat.

Egy gyakorlati példán keresztül nézve: az elmúlt években világszerte jellemzővé váltak az aktívlövész-szituációk, mint például a terrorcselekmények vagy terrorjellegű bűncselekmények elkövetése, „melyek során egy vagy több személy véletlenszerűen vagy szisztematikusan kiválasztott élő célpontokat támad meg egyértelmű gyilkolási szándékkal. Magatartásukkal, cselekményük során, annak folyamatában határozottan és töretlenül demonstrálják azt a szándékukat, hogy a legfontosabb céljuk a tömegmészárlás, a lehető legnagyobb pusztítás véghezvitele a támadás helyszínén tartózkodók körében.”¹

A rendvédelmi erők, szervek részéről történő hatékony reagálás erre a módszerre sokrétű és alapos felkészülést igényel, kezdve a különböző technikai eszközök rendszeresítésétől és alkalmazásától egészen az új taktikai eljárások, eljárásrendek kidolgozásáig, bevezetéséig. A hivatkozott aktívlövész-szituációk ellen a világ számos országában hatékony közterületi jelzőrendszerek telepítése, valamint a reagáló erők részéről – jellemzően

¹ Kiss Tibor: A terrorizmus arculatváltásának hatása a helyszíni reagálóerők felkészítésére. *Honvédségi Szemle*, 149. (2021), 5. 27.

a rendőri különleges erők állományából – úgynevezett motorkerékpáros gyorscsoportok létrehozása történt meg. De a technika és az új taktikai eljárások önmagukban, az állomány célirányos felkészítése nélkül nem elegendők.

Megítélésem szerint a felkészítés középpontjában ez esetben is a *situáció* kezelésének kell állni. Ez pofonegyszerűen hangzik, azonban a helyes megoldáshoz a helyzetet fel kell ismerni (információgyűjtés, helyzetértékelés), döntést kell hozni (megfelelő cselekvési módozat, eljárás kiválasztása), és a kiválasztott cselekvési módozatot, eljárást a rendelkezésre álló eszközökkel végre kell hajtani. Mindezt legtöbbször együttműködésben, amely során további elemek érvényesülnek, úgymint a kommunikáció, az irányítás, a kontroll, a koordináció. Így már a látszólag egyszerű situáció is több részre bontható és számos aspektusból vizsgálható, ami a felkészítés és képzés eredményessége érdekében elengedhetetlen.

Jelen tanulmányomban a fegyveres erők és a rendvédelmi szervek fő és járulékos feladatrendszerében megjelenő lehetséges helyzetekre – cselekményekre és körülményekre – szeretnék fókuszálni, egy olyan szemléletmód mentén, amely véleményem szerint alkalmazható harcászati (taktikai), hadműveleti (műveleti) és hadászati (stratégiai) szinten is. Ezek figyelembevételével határozzuk meg a feladatrendszerekben megjelenhető szituációk közös jellemzőit:

- *Komplexitás*: a szituáció összetett, vagy egy összetett folyamat részeként tekinthető;
- *Dinamikusan változó (vagy ennek lehetőségét magában hordozó) jelleg*: a folyamat a részt vevő felek vonatkozásában minden esetben célirányosnak tekintendő, ezáltal a cél elérése érdekében „változásban” van, vagy a cél elérése érdekében bármikor változásra képes;
- *Két- vagy többirányúság*: a résztvevők (amelyek nem csak személyek lehetnek) száma szerint;
- *Akció-reakció hatás*: közvetlen vagy közvetett kölcsönhatások sorozata.

A feladatok végrehajtása, különösen a harc, a rendőri intézkedések és más aktív cselekmények során az lesz a sikeres, akinek a tevékenységében leginkább megjelennek ezek a jellemzők. Mindehhez továbbá figyelembe kell vennünk a megváltozott műveleti környezetet, a technológiai fejlődés eszközeinek hatásait mint további befolyásoló tényezőket. Tehát a képzés célját és körülményeit ezek maximális figyelembevételével érdemes meghatározni.

Kitűzött céljaink eléréséhez, a meghatározott tartalom feldolgozásához (átadásához és befogadásához) azonban alkalmas módszerre és ehhez elegendő időre van szükség. Véleményem szerint a módszerek és a rendelkezésre álló idő összehangolásánál ajánlott figyelembe venni, hogy mivel minden helyzet más-más tartalmi elemeket hordoz, érdemes a komplex megoldásokat közös alapelvek mentén megközelíteni és ezeket az alapelveket érvényesíteni az egyes képzési ágakban is, a lehető leginkább részletekbe menően. Belátható, hogy az alapelvek nagyban megkönnyíthetik a döntéshozatalt és a megfelelő cselekvési módozat kivitelezését, egyfajta rendszerbe foglalva azt.

A bevezetőben már felsoroltam azokat a problémákat, amelyekkel az elmúlt évtizedekben szembesültem számos képzés során. Az alábbiakban ezekről szólok részletesebben, mielőtt rátérek a lehetséges megoldások elméleti és gyakorlati bemutatására.

- Komplexitás hiánya. Valaminek a gyakorlása komplex, összetett helyzetben a tanulási fázis kezdetétől nagyon fontos, természetesen a végrehajtók képzettségi szintjétől függően. Érttem ez alatt, hogy az összetettségnek már az egyes mozzanatok szintjén meg kell jelennie, és át kell hatnia a gondolkodást, így a tanuló látja és megérti aktuális lépésének, tevékenységének okát, jelentőségét, értelmét és nem utolsósorban azt, hogy ennek hol lesz a helye, szerepe a rendszer egészében. Például egy fegyveres szárazgyakorlás vagy éleslövészet során – hangsúlyozom a megfelelő képzettségi szintet – össze kell kötni a tárcserék lehetséges módozatait különböző taktikai elemekkel (fedezékhasználat, fegyverváltás stb.). Tehát az összetettségnek a kiképzési ágak átfedésében kell elsősorban megjelennie.

A szituációk komplex jellege megköveteli a végrehajtóktól, hogy tevékenységük során a különböző képzési ágakban külön-külön tanultakat együtt tudják alkalmazni: a katonák és rendőrök feladataik végzése során – különösen bonyolult helyzetben és körülmények között, sok esetben szélsőséges feltételek mellett is – helyt tudjanak állni, együtt tudjanak működni, és hatékonyan tudják ellátni tevékenységüket.

- A fókuszban nem a szituáció megoldása áll. Az emberek számos esetben – különösen, ahol stresszhelyzetben kell a leghatékonyabb döntést meghozni és cselekedni – nem ismerik fel a megoldásra váró problémát, szituációt, magát a kihívást, így értelemszerűen nem is azt helyezik a középpontba. A helyzetfelismerés és a gyors döntési képesség hiányában az egyes területeken legképzettebb végrehajtók is hátrányba kerülhetnek, és hatékonyságukból nagyon sokat veszíthetnek. Ez olyan, mintha egy hatalmas tarisznyát cipelnénk magunkkal, rengeteg hasznos használati tárggyal, azonban valamilyen problémával szemben találva magunkat nem tudnánk, hogy mit is vegyünk elő.

A gyakorlatban nemegyszer előfordult, hogy a résztvevők nem ismerték a feladatot, így egyáltalán nem vagy csak nagyon későn tudták a helyes cselekvési módozatot kiválasztani és megkezdni. Viszonylag nagy számban tapasztaltuk azt is, hogy a katonák, rendőrök már a tényleges helyzet kialakulása előtt „befűzték a filmet”, és így egy általuk elképzelt problémára, szituációra saját megoldásaikat erőltették, amelyek természetesen nem voltak megfelelőek, így megoldáshoz sem vezettek.

- A valóságos környezet hiánya. A gyakorlatok során sokszor előfordult, hogy azokat nem olyan körülmények között hajtották végre, amelyek a valóságot a lehető legjobban megközelítik, vagy – amennyiben lehetséges – azzal azonosak. Itt a valós környezeten nemcsak a tárgyi, kézzelfogható környezetet értem, hanem minden olyan tényezőt, amely az érzékszerveinkre, testünkre és lelkiállapotunkra hatást gyakorol (például: zajhatások, füst, hőmérséklet, szagok stb.). Különösen igaz ez a szituációs képzésekre. A szituációközpontú tréningek a realisztikus

környezet hiányában olyanok, mintha vízimentőképzésen nemhogy nyílt vízbe, de medencébe sem mennénk.

Szem előtt tartva és elismerve azt a tényt, hogy a realisztikus gyakorlókönyvet kialakítása nagyon komoly anyagi terhet jelent, meg kell jegyezzem, hogy ez nem mindig az anyagiakon múlik. Az oktatók, kiképzők kreativitásával több esetben tudtunk rávilágítani a képzéseinken részt vevő állománynak arra a tényre, hogy a „laborkörülmények” között felmutatott eredmények még nem jelentik a valós feladatok tökéletes végrehajtásának képességét.

Talán ennél a pontnál van a legnagyobb jelentősége a *biztonság kérdéskörének* is, amely a realisztikus körülmények megjelenítésénél és fokozásánál nagymértékben kell hogy érvényesüljön.

- A gyakorlatok intenzitásának nem megfelelő (jellemzően alacsony) szintje. Itt alapvetően a végrehajtások intenzitására gondolok, így ez szorosan kapcsolódik a realisztikus környezet igényéhez. Kritikus fontosságú a valós sebesség, a valóságot leginkább megközelítő hatások alkalmazása. Ellenkező esetben egyfajta hamis kép, a képesség pusztá illúziója alakulhat ki, amely a későbbiekben jelentős nehézségeket okozhat.
- Az azonnali visszacsatolás hiánya vagy hiányossága. A hibák, hiányosságok feltárása, azonnali javítása, de a pozitív megerősítések mielőbbi visszajelzése is nagyban segíti az ismeretek átadásának hatékonyságát. Tapasztalataim szerint ennek során azonban nemcsak a fizikai megvalósulásra, kivitelezésre, hanem a lélektani oldalra is hangsúlyt kell fektetni.
- A tapasztalatfeldolgozás hiánya vagy hiányosságai (mind a valós feladatvégrehajtás, mind a képzések vonatkozásában). A tapasztalatok folyamatos feldolgozásának szükségessége, a következtetések levonása és adaptálása a képzési rendszerbe – megítélem szerint – a hatékony tréningek mozgatórugója, hiszen alapvetően kijelöli a célt, továbbá jelentős hatást gyakorol a célhoz vezető útra is. Sajnos szintén számos esetben szembesültem azzal a problémával, hogy az adott képzési terület nem kísérte figyelemmel az aktuális trendeket, így az oktatott eljárások már nem feleltek meg a jelen igényeinek, kihívásainak. Vagy hasonlóan a hatékonyság rovására megy, ha magukat a képzési módszereket, azok hatékonyságát vagy az alkalmazott kiképzési eszközrendszert időszakosan nem vizsgáljuk felül, vagy nem kísérjük figyelemmel a részt vevő állomány visszajelzéseit.

Az előzőekben összefoglalt tapasztalataim számomra megerősítették azt a megállapítást, hogy a leghatékonyabb tapasztalat alapú, realisztikus tréningek lehető leggyakrabban végrehajtott, egymásra épülő rendszerének integrálása a képzésekbe, amelyeknek mindeképpen komplex szituációkra kell épülniük, és amelyekben a résztvevők személyesen tapasztalják meg a feladattal járó minden pozitív és negatív, fizikai és lélektani élményt is, a valós végrehajtást leginkább modellező körülmények között. Ténylegesen ez nem más, mint komplex szakmai feladatok végrehajtása a feladatot jellemző, azt kísérő élmény és ezzel összefüggő stressz-szint lehető legvalósabb megélésével.

Megítélésem szerint a fentiekben vázolt hiányosságokra a megoldás a tapasztalatalapú, realisztikus szituációs gyakorlatok katonai és rendvédelmi képzési rendszerbe történő aktívabb bevezetése, integrálása, valamint a teljes képzési rendszer ennek elvei mentén történő megreformálása lehet.

Nézzük most ennek *elméleti modelljét*, majd a gyakorlati megvalósítás leírását, valamint eddigi tapasztalatait és lehetséges alkalmazási területeit.

A szituációs tréning elméleti modelljének vezérfonalául a már korábban említett aktívlövész-szituáció példáját választottam, és ezen keresztül szándékozom bemutatni a képzés folyamatát és elveit. Aktívlövész-szituációval mind a fegyveres erők, mind a rendvédelmi szervek állománya találkozhat szolgálati tevékenysége során. Gondolok itt például a Magyar Honvédség állományának a rendőrökkel közösen végrehajtott közterületi szolgálatára, de természetesen mind a fegyveres erők, mind a rendvédelmi szervek állománya számos más helyszínen és egyéb esetben is találkozhat ezzel az elkövetési módszerrel.

A szituációs képzések során az egyik fő alapelv a komplexitás figyelembevétele, miszerint az összetett helyzetek valamennyi kiképzési területen szerzett ismeretanyag alkalmazását igényelhetik. Az említett példa esetében egy vagy több aktív lövész (ámokfutó) ártalmatlanításához alapvetően elengedhetetlen a lökiképzési, taktikai (harcászati) foglalkozásokon elsajátított készségek, képességek gyakorlati alkalmazása. De megjelenhet – az egyes harcosok és a csoportok szintjén is – olyan további készségek, ismeretek igénye, mint a kommunikáció, a közelharc, a gépjárművezetés-technika, a harctéri elsősegély is, hiszen az elkövetőket a lehető leggyorsabban meg kell közelíteni (ez történhet közterületen például motorkerékpárokkal), a megközelítés és a helyszíni tevékenység pedig magas szintű koordinációt igényel, amelyhez megfelelő kommunikáció szükséges.

További jellemzője az ilyen helyzeteknek, hogy viszonylag nagyszámú vétlen személy menekül a helyszínről, akiket irányítani kell, akik között mozogni szükséges, és ahol nagy szerepe van a „fegyvervédelemnek”, amely már közelharcra is összefüggő képzési terület. A rendőröknek, katonáknak nagy eséllyel sebesültek ellátását is meg kell kezdeni egy ilyen szituációban, amely ismét egy másik képzési területen szerzett képesség vagy ismeret felhasználását jelenti.

2. ábra: Az aktívlövész-szituáció ellen alkalmazott eljárások felkészítésének fő képzési területei

Forrás: a szerző szerkesztése

Összefoglalva, a végrehajtóknak képeseknek kell lenniük a cél felkutatására, azonosítására, ártalmatlanítására, valamint a helyszínen további feladatok végrehajtására magas stressz-szinten, a helyzet folyamatos értékelésével és szükség szerinti alkalmazkodással, amely nem jelent mást, mint a körülmények által megkövetelt dinamikának megfelelő gyors helyzetértékelést, döntést és a kiválasztott cselekvési módozat végrehajtását, majd ismételt helyzetértékelést, döntést és további cselekvést egészen a cél megvalósulásáig.

Az említett példa esetében a cél megvalósulása a cselekmény megszakítása, felszámolása, az elkövető(k) ártalmatlanítása, a helyszín valamennyi nézőpontjának kontrollja, együttműködés a társszervekkel az életmentésben, valamint az esemény további hatásainak enyhítésében. Tehát az állomány felkészítésének arra kell irányulnia, hogy az adott beosztás ellátásához előírt szakmai ismereteket és az azok hatékony alkalmazásához szükséges képességeket a lehető legrövidebb képzési idő alatt elsajátítsák.

Ennek képessége, illetve szintje kiválóan mérhető olyan valóságos helyzetgyakorlatok során, amelyekkel valós feladatok végrehajtását modellezzük. Ezekben az összetett gyakorlatokban az állomány – egyfajta tanulófázisban – személyes szakmai, és ami nagyon fontos, érzelmi tapasztalatokat szerez, ami jelentős hatást gyakorol a szemléletmódra.

A tapasztalatok hasznosságáról Rory Miller² amerikai taktikai és közelharc kiképző a következő véleményt fogalmazta meg: „Lehetővé teszi a gondolkodásmód egy részének, néhány trükknek az átadását, valamint néhány akadály is megmutatható, amellyel a tanítványoknak majdan szembe kell nézniük. Egyedi látásmódot alakít ki.”³

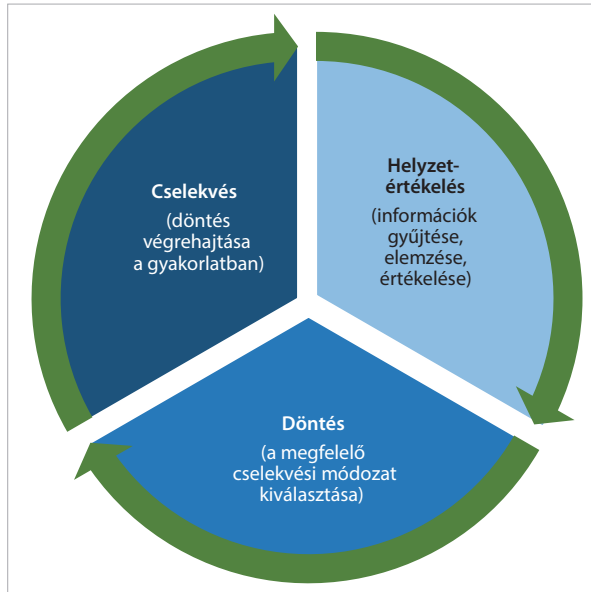
A szerzett tapasztalatok nagyban segítik a végrehajtókban a *helyzetértékelés-döntés-cselekvés* ciklusának működtetését, valamint a lehető legoptimálisabb megoldások kiválasztását és végrehajtását. A ciklus alapja a Boyd-kör, amelyet az 1950-es években John Richard Boyd⁴ ezredes dolgozott ki a vadászpilóták döntéshozatali folyamatának rendszerezésére. Az úgynevezett *OODA loop* (*Observe* – megfigyelés, *Orient* – tájékozódás, *Decide* – döntés, *Act* – cselekvés) folyamatának elve szerint a döntéshozatal ezen ismétlődő ciklusban történik.

A dinamikus vagy a dinamizmust magukban hordozó cselekmények során, így a harcban is az a fél kerül fölénybe, amelyiknél ez a folyamat rövidebb, mivel aki képes gyorsabban megfigyelni a kibontakozó eseményeket, körülményeket, valamint ezzel együtt rövidebb idő alatt reagálni rájuk, az képes lesz fölénybe kerülni azáltal, hogy az ellenfelet a saját döntéshozatali körfolyamatának ismételt újrakezdésére kényszeríti.

² Rory Miller (Oregon, Egyesült Államok, 1971. január 24. –): őrmester, amerikai taktikai és közelharcinstruktor. Számos könyve, publikációja jelent meg intézkedéstaktika, döntéshozatal és a szituációs gyakorlatok témakörében. Oktatási tevékenysége során, valamint műveiben a valós küzdelmekre történő hatékony felkészülésre fókuszál.

³ Rory Miller: *Konfliktus és erőszak. A harcművészetek haszna és hatásossága valódi konfliktusokban*. Budapest, Lunarimpex, 2010. 49–50.

⁴ John Richard Boyd (Erie, Pennsylvania, Egyesült Államok, 1927. január 23. – West Palm Beach, Florida, Egyesült Államok, 1997. március 9.): az Egyesült Államok Légierőjének ezredese, vadászpilóta, nyugállományba vonulását követően a Pentagon tanácsadója. Elméletei jelentős hatást gyakoroltak a katonai, sport- és üzleti stratégiákra és tervezésre.

3. ábra: A cselekvési módokat kiválasztásának folyamata a Boyd-kör alapján

Forrás: a szerző szerkesztése

Összegzés

Összefoglalva, a hatékony szituációs képzéseknek az alábbi fő jellemzőkkel kell rendelkezniük:

- összetettség, komplexitás,
- valószerűség,
- tapasztalatalapúság,
- célorientáltság.

Továbbá az alábbi kritériumoknak kell megfelelniük:

- a helyzetfelismerés-értékelés-döntés folyamata kiemelten jelenjen meg a gyakorlatok során, fejlessze ezen folyamat alkalmazásának képességét;
- tartalmazzon alapelveket és szempontrendszereket, amelyek figyelembevétele meghatározó a megfelelő cselekvési módokat kiválasztásához, de amelyek a vizsgacsatolásnál, értékelésnél is jelentős szerepet játszanak;
- alkalmazza és variálja az intenzitás különböző fázisait, amivel szintén a szituáció követelményeihez való alkalmazkodás képességét fejleszti;
- minél szélesebb körben tartalmazza a különböző szakmai képzési ágak ismeretanyagait, lehetőséget biztosítva azok komplex alkalmazására vagy szükség szerinti váltására az adott cselekvési módokat függvényében;

- a tapasztalatok értékelése és visszacsatolása a képzés menetében folyamatosan, valamint a végén összefoglalva jelenjen meg;
- a szituációs képzés mindig tartalmazzon válaszokat (lehetőleg több alternatívát) a helyes megoldásokra vonatkozóan, tehát ne maradjon nyitott kérdés;
- maradéktalanul érvényesüljenek a biztonsági előírások.

Természetesen a szituációs gyakorlatok végrehajtása és a különböző szimulációs eszközök alkalmazása a képzésben nem új keletű dolog. Végh József 2004-ben, az *Új Honvédségi Szemlé*ben publikált tanulmányában a Belügyminisztérium Nemzetközi Oktatási Központban általuk kidolgozott lélektaktikai képzés elveit, módszereit és gyakorlati tapasztalatait mutatta be. A lélektaktikai képzés – amelyen jómagam is több alkalommal részt vettem – katonák és rendvédelmi szakemberek felkészítésére irányul, és eredetileg 1999-ben a Koszovóba induló, békeműveleti feladatokat ellátó egység képzésével kezdődött. Az általam közölt gondolatok inkább az alkalmazás elveire és az ilyen jellegű gyakorlatok képzési rendszerbe történő illesztésére irányulnak.

Felhasznált irodalom

- A katonai kiképzés módszertana. Kézikönyv.* (H. n.), Magyar Néphadsereg Kiképzési Főfelügyelőség, 1986.
- Kiss Tibor: A terrorizmus arculatváltásának hatása a helyszíni reagálóerők felkészítésére. *Honvédségi Szemle*, 149. (2021), 5. 17–34. Online: <http://ludovika.lnkiy.in/c9nTV>
- Kiss Zoltán László: *Magyarok a békefenntartásban. Katonaszociológiai adalékok a nemzetközi békétámogató műveletekben történő szerepvállalásunk fejlődéstörténetéhez és aktuális dilemmáihoz.* Budapest, Zrínyi, 2011.
- Miller, Rory: *Konfliktus és erőszak. A harcművészetek haszna és hatásossága valódi konfliktusokban.* Budapest–Fót, Lunarimpex, 2010.
- Miller, Rory: *Szemtől szemben az erőszakkal. Felkészülés váratlan helyzetekre.* Budapest–Fót, Lunarimpex, 2014.
- Szun-ce: *A háború művészete.* Budapest, Cartaphilus, 2006.
- Tapasztalatfeldolgozó kézikönyv.* Budapest, Magyar Honvédség Műveleti Központ, 2010.
- Végh József: A lélektani képzés elvei, módszerei és gyakorlati tapasztalatai, *Új Honvédségi Szemle*, 58. (2004).

⁵ Végh József kriminálpszichológus, coach, szervezetfejlesztő tréner. Korábban a Rendőrség Különleges Szolgálatának (később Terrorselhárító Szolgálat) túsztárgyalója.